

*Мирослава Лендъел,
доктор політичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи*

*Оксана Свеженцева,
кандидат історичних наук, доцент,
начальник відділу міжнародних зв'язків
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ І НАУКОВИЙ ПРОСТІР НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ДВНЗ «УЖНУ»

У статті визначено основні напрями міжнародної співпраці Ужгородського національного університету, також йдеться про завдання інтернаціоналізації освіти, впровадження міжнародного виміру у навчання, викладання, науково-дослідну роботу університету. Охарактеризовано основні напрями співпраці між сторонами-партнерами – академічна мобільність студентів, докторантів, викладачів, розробка спільних освітніх програм, реалізація спільних міжнародних проектів.

Ключові слова: *ДВНЗ «УжНУ», міжнародне співробітництво, академічна мобільність, семестрове навчання, міжнародні проекти, інтернаціоналізація освіти.*

В статье определены основные направления международного сотрудничества Ужгородского национального университета, авторы пишут о задачах интернационализации образования, внедрения международного измерения в обучение, преподавание, научно-исследовательскую работу университета. Охарактеризованы основные направления сотрудничества между сторонами-партнерами – академическая мобильность студентов, докторантов, преподавателей, разработка совместных образовательных программ, реализация международных проектов.

Ключевые слова: ГВУЗ «УжНУ», международное сотрудничество, академическая мобильность, семестровое обучение, международные проекты, интернационализация образования.

The main directions of Uzhhorod National University international cooperation, the tasks of the education internationalization, the implementation of the international dimension in education, teaching and research work of the university are being described in the article. The authors of the article characterizes principal dimension of cooperation with partner-parties – students` academic mobility, doctoral students, academic staff, development of joint education programs, implementation of joint international projects.

Keywords: SU "UzhNU", international cooperation, academic mobility, semester abroad studies, international projects, education internationalization.

Ключовим вектором формування сучасної освітньої політики країн Європи та світу є інтернаціоналізація та модернізація освіти. Цей процес зумовлений глобалізацією сучасного світу, розвитком міжнародної співпраці, економічною, політичною, соціальною та культурною інтеграцією країн. Трансформаційні процеси, що відбуваються в українській освітній системі, спрямовані на формування глобального мислення, толерантності, навичок міжкультурної комунікації, підготовку конкурентоспроможних спеціалістів на міжнародному ринку праці. Організаційна стратегія інтернаціоналізації освітнього простору в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (далі – ДВНЗ «УжНУ») спрямована на визначення цілей і завдань інтернаціоналізації освіти, впровадження міжнародного виміру в навчання, викладання, освітні послуги, стимулювання факультетів щодо розвитку міжнародної діяльності на інституційному рівні тощо. Географічне розташування Ужгородського національного університету та досвід вищих навчальних

закладів провідних країн центрально-східного європейського регіону – Польщі, Чехії, Словаччини і Угорщини щодо цілеспрямованого здійснення поетапних кроків у сфері освіти з метою інтеграції до ЄС, що становить значний інтерес не тільки для нашого університету, а й України в цілому, стали визначальними у виборі стратегії міжнародного співробітництва та стратегічних партнерів. Пріоритетним напрямом розвитку УжНУ є інтернаціоналізація освіти та пошук нових форм міжнародного співробітництва, що сприяє гармонізації української та європейської освіти.

Пріоритетним напрямом інтернаціоналізації інституційного освітнього простору ДВНЗ «УжНУ» є встановлення партнерських відносин між закладами вищої освіти. На сьогодні, з метою підсилення ролі інноваційних процесів у дослідницьких розробках, ДВНЗ «УжНУ» активно співпрацює з 90 закордонними партнерами, з яких понад 30 угод укладено у період двох останніх навчальних років. В укладених угодах з науковими установами та вищими навчальними закладами визначено основні потенційні сфери співробітництва, враховуючи сильні сторони та потреби партнерів та досягнуто домовленості про спільні дії в освітній та науковій сферах, формуванні інновацій.

Активізація розвитку міжнародної освітньої діяльності країни зумовлюється появою нових моделей надання освітніх послуг, виникненням нових типів провайдерів наукових пропозицій, зокрема мова йде про міжнародні рейтинги, асоціації, консорціуми, основним завданням яких є визначення стратегічних орієнтирів міжнародного співробітництва університетів, які сприймаються як центри поширення знань, навичок, формування наукових пропозицій та соціальних інновацій.

ДВНЗ «УжНУ» є повноправним членом Європейської Асоціації Університетів, яка представляє та підтримує вищі навчальні заклади країн-учасниць, об'єднує їх в унікальний форум для співпраці та надає можливість слідкувати за останніми тенденціями в політиці вищої освіти і науки.

У 2015 році ректор презентував Ужгородський національний університет на загальних зборах Конференції ректорів Дунайського регіону, що й стало завершальним кроком вступу університету до об'єднання. При голосуванні всі присутні представники проголосували за вступ ДВНЗ «УжНУ» до Конференції. Конференція ректорів Дунайського регіону організовує симпозіуми, семінари, літні школи і бере участь в проектах, фінансованих ЄС. ДВНЗ «УжНУ» отримав можливість активно долучитися до робочих груп з пріоритетних напрямів Європейської Стратегії для Дунайського регіону. Саме нові можливості і стали метою нашого вступу до спільноти європейських вишів.

До того ж у квітні 2015 року в Ужгородському національному університеті дев'ять українських та зарубіжних вузів підписали Меморандум про створення Міжнародного консорціуму університетів. Мета створеного Консорціуму – налагодження і координація міжінституційної співпраці у сферах академічної мобільності, наукових досліджень, технологічних розробок та інновацій, підвищення конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях.

*Підписання Меморандуму про створення
Міжнародного консорціуму університетів, 23 квітня 2015 р., м.Ужгород*

Меморандум про створення Міжнародного консорціуму університетів підписали представники таких вищих навчальних закладів: Ужгородський національний університет, Євразійський національний університет ім. Гумільова в Астані (Казахстан), Вища школа бізнесу – Національний Університет Луїса (Польща), Поморська академія у Слупську (Польща), Західний університет ім. Васіле Голдіша (Румунія), Університет Бабеш-Бояї (Румунія), Університет ім. М. Ромеріса (Литва), Братиславський економічний університет (Словацька Республіка), Мукачівський державний університет, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Український католицький університет, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Карпатський університет імені Августина Волошина.

Основними напрямками співпраці між сторонами-партнерами стала організація спільних конференцій,

симпозіумів, семінарів, інших наукових форумів; підготовка та видання спільних навчальних і наукових публікацій; академічна мобільність студентів, докторантів, викладачів; розробка спільних освітніх та освітньо-наукових програм, налагодження спільного керівництва докторантами; налагодження взаємовигідного співробітництва з органами влади, бізнесом, іншими зацікавленими сторонами; розробка, просування та реалізація спільних проектів до національних та міжнародних донорів.

Важливим для подальшої співпраці, підготовки спільних проектів з провідними вищими навчальними закладами є приєднання нашого вишу до Східноєвропейської міжнародної мережі університетів з центром у м. Люблін (Польща). Відповідний Договір про приєднання до цієї мережі було підписано ректором у березні 2016 року.

Пріоритетними напрямками міжнародної діяльності визнано забезпечення якості інтернаціоналізованої освіти, встановлення європейського партнерства, запровадження нових форм співробітництва, заохочення студентів до участі в міжнародних програмах, проектах, науково-дослідницькій діяльності тощо.

Базуючись на Законі України «Про вищу освіту» [1] та «Положенні про порядок реалізації права на академічну мобільність» [2], затвердженому постановою КМУ від 12.08.2015р. №579, в Ужгородському національному університеті розроблено «Положення про академічну мобільність студентів». Це Положення регламентує діяльність університету щодо організації академічної мобільності студентів і встановлює загальний порядок організації програм академічної мобільності студентів на території України і за кордоном.

У 2014 році ДВНЗ «УжНУ» приєднався до європейської освітньої програми Erasmus+. Ця програма дозволяє забезпечити мобільність студентів та викладачів на основі стипендій, що надаються Європейським Союзом та покриває витрати на навчання й проживання.

Відділом міжнародних зв'язків розроблено та підготовлено близько 45 договорів з предметними додатками із європейськими університетами. Підписані договори створили можливість для бакалаврів, магістрів, та для викладачів безкоштовно навчатися або стажуватися у провідних європейських вишах.

У цьому напрямі розпочато серйозну роботу із забезпечення англomовних курсів та навчально-методичних комплексів для студентів іноземних країн, що навчатимуться в УжНУ за програмою Erasmus+. Основні напрями, за якими буде здійснюватися мобільність: економіка, історія, державне управління, політологія, країнознавство, право, соціологія, біологія, стоматологія, математика, інформатика, фізика, бізнес-адміністрування, сільськогосподарські науки.

Протягом 2015–2016 н.р. студенти та викладачі УжНУ взяли активну участь у різних програмах академічної мобільності за кордоном: кредитна мобільність, семестрове навчання, навчальна і виробнича практика, мовне та наукове стажування. 7 студентів, 1 аспірант та 7 викладачів отримали стипендії Erasmus + на навчання/стажування за кордоном, а саме у партнерських університетах:

- в Університеті Миколаса Ромеріса (Литва)
- в Університеті м.Фоджія (Італія)
- в Західному університеті імені Васіле Голдіша в м.Арад (Румунія)

- в Університеті м.Орадея (Румунія)
- в Пан-Європейському університеті м.Братислава (Словаччина)

Студенти УЖНУ в Університеті м. Фоджіа (Італія)

Продовжується активна співпраця між УЖНУ та Поморською Академією у Слупську. Вже систематичним є семестрове навчання наших студентів у польському вищому навчальному закладі за різними напрямками та спеціальностями. У 2015-2016 навчальному році 41 студент мав можливість навчатися у цьому навчальному закладі. У семестровій програмі беруть участь студенти гуманітарних та природничих факультетів.

Відповідно до чинної Програми співробітництва між Міністерством освіти Словацької Республіки та Міністерством освіти і науки України про співробітництво та обміни в галузі

освіти викладачі факультету суспільних наук та студенти філологічного факультету пройшли наукове стажування на різних факультетах Пряшівського університету, в Університеті імені Я.А. Коменського (Братислава), Трнавському університеті, Гімназії ім. Павла Горова у Михайлівцях. Щорічно у цій програмі беруть участь близько 45 студентів.

Студенти УжНУ під час Літньої школи у Пряшеві (Словаччина)

Близько 40 студентів ДВНЗ «УжНУ» різних спеціальностей традиційно проходять семестрове навчання в Будапештському університеті ім. Етвеша Лоранда (Угорщина).

Університет імені Миколаса Ромеріса у липні 2015 року приймав на практику магістрантів «Державної служби», а також у випадку отримання ліцензії на спеціальність «Електронне врядування» розпочне роботу щодо спільної програми підготовки магістрів із цієї спеціальності. Буде розглядатися можливість підписання чотирьохсторонньої угоди між Міністерством внутрішніх справ Литви, Закарпатською обласною радою та двома вишами про співпрацю у сфері підготовки службовців.

Загалом студенти та науковці нашого університету беруть участь в різних міжнародних конференціях та семінарах, а також проходять стажування в рамках стипендіальних програм міжнародних фондів: OeAD, DAAD, Fulbright, Вишеградського фонду, Рамкової програми SAIA, фонду імені Кіркланда. Студенти-медики беруть участь у програмі IFMSA SCOPE (всього понад 500 відряджень у 2015-2016 році).

Позитивним показником порівняно з минулими навчальними роками є динаміка кількості іноземців, які стали учасниками академічної мобільності у нашому університеті протягом 2015-2016 н.р.

Зокрема, магістр історичного факультету Поморської академії в Слупську Якуб Горзен навчався під час другого семестру поточного навчального року на історичному факультеті ДВНЗ «УжНУ».

Магістранти Євразійського національного університету імені Л.Н. Гумільова (м. Астана, Республіка Казахстан) С.І. Рубан, Т.Ю. Онучко, О.М. Аментай стажувалися на кафедрах країнознавства, політології та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

З метою підвищення якості надання освітніх послуг в нашому виші до читання лекцій залучаються іноземні фахівці з математики, філології, міжнародних відносин, медицини. Зокрема, лекції для наших студентів прочитали: видатний мислитель і діяч сучасності, академік Богдан Гаврилишин, депутат Європарламенту від Словаччини Іван Штефанец, директор українсько-німецького наукового об'єднання Дарина Блохин (ФРН), професор Марк Ділан (США) та інші.

Лекція академіка Богдана Гаврилишина, 19 жовтня 2015 р., Ужгород

В рамках стажування за програмою Erasmus+ наш університет відвідав викладач факультету фізичного виховання та спорту Університету Бабеш-Бояї (Румунія) Александр Муресан, який пройшов стажування на загальноуніверситетській кафедрі фізичного виховання УЖНУ.

Забезпечення високої міжнародної культури навчального закладу сприяє створенню позитивного клімату, міжнародному співробітництву викладачів і студентів, підвищенню міжнародного престижу й репутації, формуванню полікультурної свідомості, глобального мислення випускників.

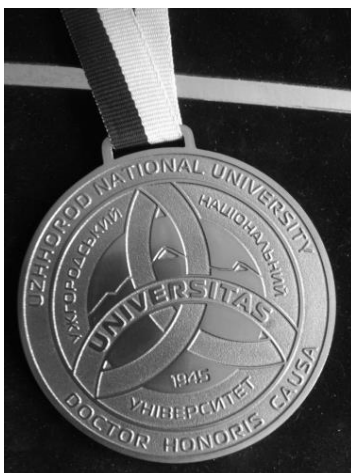
Важливі вектори розвитку університету обговорюються ректором професором В. Смоланкою під час офіційних візитів до університету відомих дипломатів і посадових осіб провідних країн: Міністра зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини Петера Сярто, Віце-прем'єр-міністра закордонних справ Словацької Республіки Мірослава Лайчека, Віце-міністра оборони Литовської Республіки

Маріуса Белічки, Посла Канади в Україні Романа Ващука, Генеральних консулів Словаччини, Угорщини, Польщі, Румунії, Керівників зарубіжних наукових та освітніх закладів, Координаторів стипендіальних програм. Систематично в різних заходах брали участь Генеральний консул Словацької Республіки в м. Ужгород Янка Буріанова, консули Генерального консульства Угорщини в м. Ужгород, Генеральний консул Румунії в м. Чернівці Елеонора Молдован. У жовтні 2015 року УжНУ відвідав голова Представництва Європейського Союзу в Україні Ян Томбінський, який відкрив інформаційний центр ЄС у нашому університеті. Важливою подією у розвитку міжнародної співпраці стало урочисте засідання Вченої ради, присвячене 70-річному ювілею Ужгородського національного університету, в якому взяли участь понад 80 науковців з відомих вишів дев'яти країн – Словаччини, Польщі, Угорщини, Чехії, Румунії, Німеччини, Литви, Швейцарії, США.

Doctor Honoris Causa

Важливими подіями у міжнародному житті університету є присвоєння та вручення почесних звань Doctor Honoris Causa відомим європейським науковцям за особисті наукові досягнення та розвиток і поглиблення співпраці з ДВНЗ «УжНУ», зокрема професору, доктору медичних наук, ректору Карлового університету Томашу Зімі (Чехія); професору, доктору медичних наук, директору департаменту дерматології та алергології Університету Людвіга-Максиміліана Томасу Ружичці (Німеччина); доктору наук, професору, продекану факультету математики, фізики та інформатики Університету ім. Коменського у Братиславі Петеру Кушу (Словаччина); професору, доктору медичних наук, професору Магдебурзького університету ім. Отто-фон-

Гуеріхе Міхаелю Лютке (Німеччина); професору, доктору юридичних наук, міністру юстиції Угорщини Ласло Трочані.

*Вручення диплома про присвоєння почесного звання
Doctor Honoris Causa УжНУ доктору медичних наук,
професору Томасу Ружичці*

ДВНЗ «УжНУ» здійснював виконання проектів у рамках транскордонної програми «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» за такими темами: «Система космічного захисту від надзвичайних ситуацій: транскордонна система для передбачення надзвичайних природних явищ на основі використання супутникових технологій в Угорщині, Словаччині, Румунії та Україні» (керівник – професор Н.І. Каблак); «Pl@NETour – Створення науково-туристичного продукту та мережевої інфраструктури для наукового туризму в прикордонних регіонах Марамуреш та Закарпаття» (керівник – професор В. І. Калинич); «Інтерактивна інституційна співпраця. Історія, традиції і культура без кордонів» (керівник – професор І.І. Вовканич).

За програмою TEMPUS Європейського Союзу за останні два роки реалізовувалися два проекти. Мова йде про ініціативи «Інноваційні лабораторії: використання відкритих інноваційних навчальних платформ та дослідницької діяльності в освіті для підприємств з метою розширення участі та інноваційного потенціалу університетів у постсоціалістичних суспільствах» та «Сприяння трикутнику знань в Білорусі, Україні і Молдові» (керівник – доцент С.С. Слава)

В рамках функціонування Вишеградського фонду реалізовано проект «Інноваційний університет – інструмент інтеграції у європейський освітній і науковий простір».

У 2015 році університет разом з науковими установами Словаччини розпочав роботу над проектами в рамках програми Норвезького фінансового механізму «Міжнародне співробітництво»:

- «Обмін ноу-хау для кращого управління шенгенським кордоном між Словаччиною та Україною, Норвегією та Росією» – факультет суспільних наук;
- «Через комунікацію до процвітання словацько-українського прикордонного регіону (COPELU)» – філологічний факультет;
- «Інноваційно-освітні методи для підтримки партнерства – Innov Educ» – факультет інформаційних технологій;
- «Міжнародне молодіжне спортивне партнерство» – факультет здоров'я людини.

*Учасники проекту «Міжнародне молодіжне спортивне партнерство»
(Словаччина)*

У травні 2015 року Центр інновацій і розвитку сприяв залученню УжНУ як субпідрядного партнера до проекту «Модернізація та поліпшення безпеки дорожньої мережі в Україні» поданого Дармштадтським університетом прикладних наук на конкурс від Європейського Інвестиційного Банку.

У червні 2015 року в м. Будапешт представники УжНУ взяли участь у засіданні Робочої групи з реалізації Дунайської регіональної стратегії. Під час зустрічі були обговорені великі інфраструктурні проекти, які Центр інновацій і розвитку зареєстрував для участі в конкурсі в рамках транскордонної програми «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020»: «Open Access Life-science Park» – створення лабораторій відкритого доступу у сфері медичних наук; «NatuRESKUA - Enhancement of scientific and tourism infrastructure in natural reservations of Slovakia and Ukraine» – поліпшення наукової та туристичної інфраструктури природних заповідних територій.

Здійснено підготовку проекту «Відкритий університет Карпатського регіону» у партнерстві з Університетом м. Жешув, Республіка Польща. Суть проекту полягає у будівництві та обладнанні сучасних приміщень в Ужгородському національному університеті та Університеті м. Жешув для проведення міжнародних конференцій, виставок, лекцій, організації дистанційного навчання.

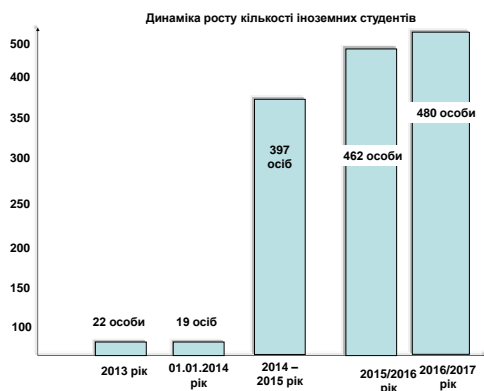
З метою координації підготовки та виконання міжнародних грантових угод на всіх етапах проектного циклу в УжНУ створено Грантовий комітет. До складу комітету входять проректори, фахівці юридичного відділу, бухгалтерії, відділу міжнародних зв'язків, науково-дослідної частини, Центру інновацій і розвитку; очолює цю структуру ректор

вищу. До основних завдань Грантового комітету належить затвердження проектів міжнародних грантових пропозицій (угод), погодження проектних пропозицій, менеджмент проектів, узгодження їх з іншою поточною діяльністю університету.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2014 року № 785-р. у 2014/2015 навчальному році в Ужгородський національний університет були зараховані 305 іноземних студентів в порядку перевodu з Луганського державного медичного університету.

У вересні 2014 року на перший курс вищу було також зараховано 5 іноземців із Словаччини, Польщі, Австрії, Молдови та, окрім цього, упродовж серпня – листопада 2014 р. були оформлені запрошення для іноземних громадян, зокрема з Індії, Зімбабве, Нігерії для навчання у вищі. Всього можливістю бути зарахованими першокурсниками УЖНУ скористалися 66 іноземців. А вже у червні поточного року 54 іноземці, зокрема з числа тих, які були переведені з Луганська, отримали дипломи Ужгородського національного університету.

Весною 2015 р. успішно завершилася робота з оформлення документації для отримання ліцензії на довузівську підготовку іноземних громадян, а також було переоформлено ліцензію щодо навчання іноземних громадян у рамках акредитованих напрямів і спеціальностей. Станом на травень 2016 року в УжНУ навчалось 462 іноземця.

Всього на перший курс у 2016/2017 навчальному році прибуло 125 студентів на 5 напрямів: лікувальна справа, стоматологія, правознавство, інженерія та міжнародні відносини тощо. На лікувальну справу традиційно прибуло найбільше: 105 іноземців, де загалом з 1-го по 6-й курс навчається на даний час 428 студентів. На підготовчому відділенні навчається 15 абітурієнтів. У клінічній ординатурі навчається 13 осіб. Із іноземних студентів – 26 студентів прибули самостійно, це переважно громадяни з країн ЄС. Через посередницькі фірми Фючер, Ексель Ішан, Фрікейшнал прибуло 436 студентів, 10 клінординаторів та 30 абітурієнтів підготовчого відділення. Студенти, які прибули самостійно: I курс – 9 осіб, II курс – 6 осіб, III курс – 4 особи, IV курс – 6 осіб, V курс – 1 особа, VI курс – 3 особи.

Країни походження студентів: Індія – 374 особи, Бангладеш – 14 осіб, Зімбабве – 17 осіб, Нігерія – 15 осіб, інші країни – 42 особи. Всього в студентському складі представлені громадяни 27 країн світу.

Зовнішні зв'язки й послуги, що надаються сучасним вишем передбачають експорт знань (внутрішню діяльність), а саме: залучення іноземних студентів з метою реалізації економічних цілей, розробку спеціальних програм прибутково-орієнтованих курсів, призначених іноземним студентам, навчальних програм професійної перепідготовки міжнародного ринку праці та транснаціональну освіту

(зовнішню діяльність), спрямовану на розвиток дистанційних, віртуальних програм. Ефективна діяльність передбачає розробку міжнародних проектів зв'язку із громадськими групами, поширення міжнародної та міжкультурної роботи у студентському містечку, організацію студентських клубів, асоціацій тощо.

У контексті викладеного вище матеріалу зазначимо, що інтернаціоналізація інституційного освітнього простору зумовлюється визначенням міжнародної стратегії на рівні навчального закладу. До внутрішніх факторів відносять місію університету, повагу до його культурних та історичних традицій, оцінювання академічних програм, якість викладацького складу, організаційну структуру ВНЗ. Зовнішні фактори охоплюють престижність і репутацію закладу на міжнародній арені, визначення тенденцій його розвитку й можливостей їх реалізації на міжнародному ринку, оцінювання конкурентоспроможних можливостей [3].

Основним завданням ДВНЗ «Ужгородський національний університет» є підготовка фахівців вищої кваліфікації європейського рівня. Для реалізації цього завдання активно розробляються і практично використовуються інноваційні технології навчання, ведеться активна міжнародна діяльність у галузі освіти і науки. Сучасне розуміння інтернаціоналізації освіти сприймає її як процес інтеграції міжнародного виміру у навчальний процес, планування і здійснення наукових досліджень, надання соціальних послуг навчальним закладом, а також розробку освітніх стратегій, спрямованих на формування глобального мислення молоді з урахуванням перспектив розвитку сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1391950419561429>
2. «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248409199>
3. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf